
Pisanje iz zasjede

DAVID ŠPORER

Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu

U časopisu *Politička misao* (br. 1, 2024) objavljen je moj odgovor na “prikaz” Krešimira Petkovića (br. 1, 2023). U istom broju (br. 1, 2024) objavljen je i Petkovićev odgovor. U njemu je on nastavio onako kako je i započeo u “prikazu” – manipuliranjem, izrugivanjem i diskreditiranjem. Doduše, etiketiranja i podrugljive kvalifikacije kojima je opremio svoj “prikaz” dopunio je ovoga puta nadri-psihologiziranjem i brojnim dijagnostičkim opservacijama o tome da se meni priviđaju “himere” i “fantazme”. Umjesto da se dalje nadvikujem s njim i počnem mu se izravno obraćati (kao što se on, striktno znanstveno i bez stilskih “viškova”, obraća meni), ukazat ću na nekoliko detalja u tom odgovoru, isključivo zato da ostane zabilježeno kako to Petković “polemizira”.

Ponajprije, u sadržajnom smislu u njegovu odgovoru nema nečeg posebno novog. Petković radi tako da se na jednom mjestu ograđuje od onog što na drugom mjestu tvrdi ili čini, a u osnovi me neprestano tjera izvan obzora kompetencije i integriteta tvrdeći da sam nepošten i nestručan. Tako “rasprave” zapravo i nema – ostaje tek, kako god mi to vrtili i nazivali, insinuiranje, vrijeđanje, jednom riječju, Petkovićevo difamiranje.

Kako bi bilo sasvim jasno kakav je pritom obrazac manipuliranja, izdvojiti ću jedan primjer, i to ne samo zato što ga Petković dva puta – pogrešno – upotrebljava nego i zato što je tipičan za način kako on iz interpretacijskog krivotvorenja prelazi u klevetanje. Vrativši se naime na pitanje upotrebe termina “biopolitika”, o čemu je pisao već u “prikazu”, Petković ovoga puta “snažno implicira” da ne znam za povijest “biopolitike”, odnosno ustvrđuje da “Šporer (...) nigdje ne spominje raniju upotrebu vjerojatno zato što mu nije bila poznata”.

Dakle Petković uvjerava da raniju upotrebu pojma “biopolitika” ne spominjem zato što nemam pojma o tome. Naprotiv, poviješću tog pojma nisam se bavio zato

što sam se bavio pojavom termina “biopolitika” kod Foucaulta, a ne njegovom pojavom općenito. U knjizi se nisam bavio ni budućnošću tog pojma, odnosno kasnijim upotrebama tog termina nakon Foucaulta. Na temelju brojnih formulacija koje postoje i u glavnom tekstu, i u bilješkama, a s obzirom i na cjelinu tog poglavlja u knjizi, jasno je da se radi o javljanju biopolitike “**kod**” Foucaulta (dakle ne uopće ili ikad), i to kao teme u pariškim predavanjima iz druge polovice 1970-ih kojima je poglavlje uostalom i posvećeno.

No sve i da nema takvih jasnih formulacija i brojnih signala, na stranicama 220 i 221 moje knjige, dakle upravo na mjestu koje Petković navodi u svrhu inkriminacije, bilješke 9 i 14 upućuju, uz ostalu literaturu, i na knjigu Thomasa Lemkea (*Biopolitics. An Advanced Introduction*, 2011.). U toj knjizi Lemke tek u svojem trećem poglavlju dolazi do biopolitike kod Foucaulta, dok se od prvog poglavlja bavi upravo poviješću upotrebe termina “biopolitika” početkom XX. stoljeća.

Treba dakle, kako bi stvar bila sasvim jasna, naglasiti da Petković “snažno implicira”, odnosno sugestivno tvrdi, da ne spominjem povijest pojma zato što ne znam za tu povijest, premda upućujem na knjigu koja se, uz ostalo, bavi upravo – poviješću pojma. Ovaj primjer dokazuje da Petković, kao i u prvom navratu, ili loše čita ili prešućuje. Kako god bilo, činjenica je da Petković, kao i u prvom navratu, jednostavno ne govori istinu. Pored toga, ovaj primjer vrlo jasno pokazuje zašto Petković, dok ne govori istinu, inzistira na detalju koji je u mojoj knjizi u osnovi od sporedne važnosti. Zato da bi time “snažno implicirao” – odnosno insinuirao – i tako “dokazao” moje neznanje. Ključno je pritom da ovaj primjer nije anomalija, nego uzorak koji zrcali cjelinu Petkovićevih “stručnih” prigovora.

Pored ovakvih primjera grešaka proizašlih iz ne-govorenja istine u pogledu činjeničnog sadržaja, ima u Petkovićevu odgovoru i jedan zanimljiv formalno-proceduralni detalj. Njegov je odgovor naime na početku opremljen bilješkom u kojoj čitateljima otkriva da su “[n]avodi iz Šporerova odgovora na kritiku (...) dani (...) bez broja stranice jer će paginacija biti poznata tek u sklopu prijeloma časopisa u kojemu se pojavljuje”.¹ Uredništvo je dakle Petkoviću dalo na uvid moj odgovor prije nego je objavljen i omogućilo mu da odmah objavi svoj odgovor.

Na prvi pogled možda ne mora djelovati neobično da je Petković dobio i iskoristio mogućnost simultanog odgovora na odgovor, premda ovo s paginacijom čitavoj situaciji dodaje određenu fantastičnu, pomalo borgesovsku notu. Ostavljajući fantastiku po strani, problematičan je i relevantan ipak jedan stvaran detalj – naime to da ja nisam bio informiran ni o čemu. Meni ne samo da nije omogućen uvid u Petkovićev odgovor, a kamoli da mi je ponuđeno da se eventualno nekako očitujem

¹ Ovdje su citati također doneseni bez paginacije, u skladu s Petkovićevim načinom citiranja.

na taj odgovor, nego me je uredništvo “zaboravilo” obavijestiti da takav odgovor uopće postoji. Što god to bilo – prednost domaćeg terena, pristranost sudaca – takva uređivačka politika svakako nije dobar običaj, a kamoli “fair-play”. Posebno je takva konspirativnost čudna u kontekstu danas uobičajenih izjava o izdavačkoj etici stručnih i znanstvenih časopisa.

U bilješci je pored toga Petković dodatno potvrdio svoju povlaštenu informiranost. Naime on se za svoj “power play” nemušto opravdava time da mu je uredništvo dalo na uvid moj odgovor “kako bi zaključilo polemiku u ovom broju časopisa”. Dok dakle ja živim u blaženom neznanju, on “zaključuje polemiku” kada i kako želi jer zna da to uredništvo hoće. No bez obzira na ovakvo “intelektualno pošteno” izvrđavanje, takvo zaustavljanje rasprave za mene nije iznenađenje, nego dostojan dovršetak koji upotpunjuje Petkovićevo držanje. Ne čudim se tome jer sam već u prvom odgovoru, unatoč “fantazmagorijskim” priviđenjima, ukazao na to da on igra “foul play”.

Petkovićev privilegij zaključne replike, uz prigodno provedeno eliminiranje mogućnosti odgovora, sasvim se uklapa u njegovu tehniku raspravljanja – Petković osporava moje tumačenje, ali tako da iznosi činjenično netočne tvrdnje, manipulira “snažnim implikacijama”, ponavlja dobro odmjerene truizme, a od “argumenata” kojima se služi, poseže na kraju i za flasterom na tuđim ustima. Baš on koji se inače svesrdno zalaže – kako doslovce tvrdi – za “otvorenu raspravu koja polazeći od različitih pozicija u zajednici nastoji doći do istine”. Inače, ali očito ne baš uvijek. Treba pritom ponovno uočiti pravilnost kontradikcija – otvoreno, ali priredeno skrivene, pa istinoljubivo, ali uz iznošenje neistina, pa pluralizam “različitih pozicija”, ali koji svoju poziciju osporava kao “fantazmatsku”, “prošvikalu”, “fantazmagorijsku”.

Bitna su na kraju dva zaključka. Prvi zaključak je da ovaj zamračeni dio Petkovićeve operacije, provedene uz uredničko pridržavanje ljestvi, baca puno svjetlo na njegovo “raspravljanje”. Petkovićeva reakcija je zahvat diskreditacije s paravanom “stručnog” utvrđivanja “istine”. Priredivši svoj odgovor na taj način, pišući iz zasjede, Petković je doista pokazao da mu je “sadržaj” navodne “rasprave” od sporednog značenja, tek izlika za ponavljanje tvrdnje, s nebrojenim varijacijama, kako ja pišem o nečem o čemu zapravo nemam pojma. Štoviše, uzurpacijom mogućnosti odgovora i nalazom o haluciniranju u “fantazmatskom” deliriju on me doslovce izgurao iz “rasprave”.

Drugi zaključak bio bi kako je moguće zamisliti da će i ovaj moj odgovor doživjeti sudbinu prethodnog. Petković možda već sastavlja svoj idući odgovor, jer zna ne samo da sam napisao odgovor nego i što u njemu piše. Ako kojim slučajem trenutno i ne zna, ionako će vjerojatno uskoro doznati, i to prije nego moj odgovor

u prijelomu dobije brojeve stranica i bude objavljen. Štoviše, moguće je zamisliti da Petković piše svoj odgovor dok ja ispisujem ove rečenice, dok još nisam ni dovršio odgovor. Zvuči kao dosjetka, ali nije, jer Petković je pokazao da ga nimalo ne obavezuje ono što na nekoj stranici piše.